

NAGY CSILLA

A kultúra közélet

Beszélgetés Dr. Barta Lászlóval

Dr. Barta László másfél évtizede Nógrád Megye Önkormányzatának főjegyzője, egyike azoknak a személyeknek, akik folyamatában, változásaiban látják Nógrád kulturális életének alakulását, jelenlegi feladatait és lehetőségeit. Dr. Barta Lászlóval a családról, pályaválasztásról, a főjegyzői feladatkör komplexitásáról, a művelődés és az oktatás kérdéseiről, a határon átnyúló együttműködésekről beszélgettünk.

- Több mint húsz éve él Nógrádban, és szinte ugyanennyi ideje foglalkozik közügyekkel.
- Ózdi vagyok, pontosabban egy Ózd melletti faluból, bányászcsaládból származom, édesapám a szénbányában dolgozott, ahogy a településünkön szinte mindenki. Mégis nógrádinak vallom magam. A több mint húsz év, amit itt eltöltöttem, már önmagában is alapot ad egy ilyen kijelentésre: 1987-től lakom életvitelszerűen Nógrádban. Egyébként nagyon egyszerű oka van a költözésnek: a feleségem, akit a főiskolán ismertem meg, salgótarjáni, és úgy döntöttünk, itt telepedünk le. A pályaválasztásnak köszönhetem tehát a feleségemet és a „palóc életformát” is, a szakma megválasztása azonban – ahogy az emberek többségénél – véletlenszerűen alakult. Általános tantervű gimnáziumban érettségiztem, és mindössze annyit tudtam, hogy – az akkori viszonyok között értve a fogalmat – a közélettel szeretnék foglalkozni. Érettségi után a tanácsnál, a mai önkormányzatnak megfelelő, akkori intézményben nyertem betekintést abba, hogy mi a közigazgatás – hangsúlyozom, az akkori fogalmak szerint. 1978-ban indult az Államigazgatási Főiskola első évfolyama, amelynek nappali tagozatára jelentkeztem. A főiskolát követően persze nekem is részem volt a katonaságban, előtte és utána azonban már végrehajtó bizottsági titkárként dolgoztam, ez a mostani jegyző pozíciójához hasonló, de meglehetősen eltérő feladatkört jelentett. Több helyen dolgoztam, kis településeken és a több települést összefogó „közös tanácsokon” is tapasztalatot gyűjtöttem. Egyrészt az érdeklődésem miatt, másrészt a feleségem „ösztönzésére” döntöttem úgy, hogy elvégzem a jogi egyetemet. A nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején mindketten másoddiplomás képzésben végeztünk Miskolcon. Ezt követően jogi szakvizsgát tettem, amely a „jogi élet” minden területén tájékozottságot és felkészültséget biztosít. Az Európa-jog szakvizsgát azért tartottam fontosnak, mert lehetőségem nyílt több szempontból kitekinteni az unióra, ezt a Pázmányon, Budapesten és a Pécsi Tudományegyetemen teljesítettem. Nagy fájdalom, hogy a gya-

korlatban nem mindig azt tapasztalja az ember, amit az elméletben tanult, de mindenképp fontos, hogy legyen egy széleskörű tájékozottság.

Szerencsés vagyok, hiszen a feleségem a közös érdeklődés miatt mindvégig egyfajta „motor” volt a szakmai fejlődésben. Azt mondják, nem feltétlenül előny, ha a házastársak végzettsége azonos, mi azonban, úgy gondolom, ezen a téren is megtaláltuk az egyensúlyt. Ráadásul a gyermekeink is, minden igyekezetünk ellenére, ezt a pályát választották. Huszonegy éves fiunk nappali tagozatos joghallgató a Miskolci Egyetemen, lányunk angol-francia szakos bölcsész végzettséggel, pedagógus kitekintéssel szintén elkezdte a jogi fakultást, másoddiplomásként.

- Milyen feladatokat lát el Nógrád megye főjegyzője?

- Márciusban volt 14 éve, hogy pályázat útján elnyertem a főjegyzői állást. A nyolcvanas évek végén, tehát még az ún. rendszerváltozás előtt kerültem a megyei tanácsra, és elsősorban szervezési, jogi feladatokat láttam el. A főjegyzőség a korábbi munkaköreimnél jóval összetettebb. Alaphelyzetben kétirányú feladatról van szó, az egyik a mindenkori elnök munkájának segítésére, a másik a hivatal vezetésére irányul. Az operatív ember mindkét területen a főjegyző – amellett, hogy első számú felelőssége van a törvényesség, a jogszabályokban foglaltak betartatása, betartatása terén.

A hétköznapi életben számomra ez azt jelenti, hogy az ember valamiféle „szolgáltatást” végez. Amikor ezt leírtam a pályázatomban, még szokatlan volt, a szót nem nagyon lehetett helyére tenni az önkormányzati szférában. Nem is biztos, hogy ez a legjobb szó arra a feladatvégzésre, amit ideálisnak gondolok, de úgy vélem, érezni kell, hogy a főjegyző egyfajta szolgáltató szerepet lát el. Ez adódik a „közszolgá” szerepéből, hiszen maga a szó is ezt fejezi ki. Arra mindig meglehetősen tudatosan törekedtem, hogy a szerepet megfelelően be tudjam tölteni, és az sem titok, nem is meglepő, hogy időnként ezt a mindenkori politika mezsgyéjén, de attól függetlenül kell ellátni. Ebben a tekintetben szerencsém is volt, hiszen mind a mai napig örömmel végzem a munkát, és ehhez kell egy jó politikai környezet is. Sokszor elmondtam már, az ország több pontján, hogy a Palócföldön ez jól működik, a palócok e tekintetben is jó emberek, és ezt csak az érti meg, aki ezen a vidéken él. Emellett azonban, a jó környezet kialakításához kellett egyfajta következetesség és kiszámíthatóság is, amit képviselek.

- Ebből a pozícióból mennyire érzékelhető az egyes kulturális fórumok, közművelődési intézmények működése? Van-e rálátása, befolyása rájuk?

- Igénylem, hogy rálátásom legyen. De nyilván befolyásolni bármely területen csak a mindenkori testületi döntéseken keresztül áll módomban. Nem tagadom, bizonyos szituációkban a törvényesség keretein belül szükségesnek érzem, hogy befolyásoljam a döntéseket. Ugyanis nem jó időket élünk az intézmények szempontjából. Ma is egyfajta slágertéma, visszatérő kérdés a finanszírozás: a magam részéről bízom benne, hogy belátható időn belül nyugvópontra kerül, hogy a közművelődés területén mit vállal fel az állam, és hogy azt hogyan kívánja ellátni. Mennyiben számít például a civil szférára, hogyan segíti akár a közművelődési intézmények működését. Pillanatnyilag ebben nagyon nagy káoszt látok. Talán az már eldőlt, hogy a jövőben is lesznek megyei önkormányzatok Magyarországon. Az utóbbi évek önkormányzatokat érintő jogszabályi változásai nehéz helyzetbe hoztak bennünket is. Ezen a téren is elengedhetetlennek tartom a kiszámíthatósá-

got. Azt gondolom, mindent meg kell tenni azért, hogy ténylegesen és látványos módon csökkenjen a bürokrácia, mert ez sokba kerül az országnak, az embereknek. Lehet, hogy furcsa ezt egy jogásztól hallani, de személy szerint azt tapasztalom, hogy rengeteg olyan jogszabályból fakadó feladatunk van, amelynek gyakorlati jelentősége vajmi kevés, de meg kell csinálni, és rengeteg időt vesz el az érdemi munkától. Nemcsak az önkormányzati, hanem más közigazgatási szervezetekben is. Megítélésem szerint egy nagyon komoly kiegészítő szerepkört is kaphatna a megyei önkormányzat, amely a települések és az állam közötti közvetítést (kultúra, idegenforgalom stb. tekintetében) jelentené. Jelenleg ugyanis a megyei önkormányzat szerepe gyakorlatilag az intézményfenntartásban kimerül. Ez lehetne jó is, ha egy bizonyos ágazatban (például a szakképzés egészében) kapna feladatot, de az biztos, hogy a jelenlegi megoldás senkinek nem jó.

Jogászként tehát azt látom, hogy szinte kezelhetetlen jogi környezetben élünk, ez az intézményeket, a közszférát tekintve is nagyon sok problémát okoz, sokkal kevesebb, egyszerűbb jogi környezet kellene, és szerintem mindenki sokkal jobban tudna teljesíteni, akár a közművelődés területén is. A mi esetünkben – konkrétan a Nógrád Megyei Önkormányzat esetében – különösen a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet működését tekintve, eléggé nehéz időszakot élünk. Pillanatnyilag a múzeumi szervezetben, úgy tűnik, mintha négy város múzeuma lenne adminisztratív – és nem szakmai – okokból összevonva. És minden szereplő rosszul érzi magát a rendszerben, a fenntartó a maga korlátaival, egyfajta kiszolgáltatottságával, a városokkal szembeni (a közös cél megvalósítását illetően jelentkező) „ellenérdekeltségével” szintén rosszul érzi magát. Ebben az esetben a már említett nem tiszta jogszabályi környezet is kikényszeríti, ki fogja kényszeríteni a változást, illetve az állami szerepvállalás változása is strukturális módosításokat idéz elő.

Továbbá véleményem szerint az elmúlt időszakban – beleértve magunkat, mint fenntartót is – egy dologra a kellenél kevesebb időt, energiát és pénzt fordítottunk, nevezetesen a szakmai és nem szakmai értelemben vett reklámunkra. Ez igaz a közgyűjteményekre, a kulturális intézményekre, egyéb szervezetekre is. Úgy gondolom, hogy még megyén belül is, sokkal jobban jelen kellene lennünk a kínálattal, az értékeinkkel. Az „igény” felébresztéséről van szó, ami nem feltétlenül csak anyagi kérdés, hanem a könyvtárba, múzeumba járó generáció felnevelésének vagy kinevelésének kérdése, annak az igénynek a megteremtése, hogy szépirodalmat, adott esetben irodalmi folyóiratot vegyen kezébe az átlagember. A közművelődési intézmények számára egyik kitörési pontnak látom azokat a pályázatokat, amelyek az iskolák szoros bevonásával lehetővé teszik, hogy már egészen kisgyermek korban hozzáférhetővé, szó szerint „kézzel foghatóvá” váljon a művészet, a tudomány – csak így van esély arra, hogy felnőttkorban az igény kialakuljon. Sziszifoszi munka, és összefogás, átgondoltság, elhivatottság, tudatosság szükséges hozzá, de nem reménytelen.

– *Vagyis a kultúra összefügg az oktatással?*

– Úgy gondolom, hogy mindennek – beleértve a kultúrát, a gazdaságot stb. – az alapja az oktatás. Minden itt kezdődik, és egyáltalán nem mindegy, milyen az oktatási rendszer, az alapfoktól a felsőfokig. A középiskolai oktatás tekintetében (beleértve a szakképzést is) a megyei önkormányzat különösen érintett. Azt tapasztalom, hogy Magyarországon megérett a helyzet arra, hogy változtassunk; a porosz

módszer, amely az én időmben érvényes volt, mára elavult. Például a szakképzésben véleményem szerint a munkaerő-piaci igényeknek jobban és rugalmasabban kellene megfeleltetni a választható szakmák kínálatát, másrészt sokkal gyakorlat-orientáltabbá kellene tenni az oktatást, hiszen egy szakember akkor kiváló, ha az elméleti ismereteit a gyakorlatban is megfelelően tudja alkalmazni. Ez nélkülözhetetlen. Pillanatnyilag nem helyezhetjük át a hangsúlyt, egyrészt finansziális okokból, másrészt mert nem engedi a jogszabályi környezet. Nem tudom, hogyan kellene megteremteni, hol kellene kezdeni – nem is az én feladatomban ez –, de feltétlenül változtatni kell. És ugyanilyen jelentősége van a regionális igényeknek az oktatás felé. Felvettem már több alkalommal, hogy miért nem tanulnak a diákjaink szlovákul: kézenfekvő lenne, hiszen határmenti megye vagyunk, a szlovákok és a magyarok között széleskörű, szerteágazó kapcsolatrendszer működik az élet minden területén, mégsem valósult meg kellő módon a szlovák nyelv oktatása a középiskolákban, amely a kommunikációs alapot a jelenleginél jobban megteremtené a határmenti kapcsolatokhoz.

Pedig ezeknek az együttműködéseknek a jelentősége mind a kultúra, mind a turisztika, mind a gazdaság területén rendkívül nagy. Húsz éve még elképzelhetetlen volt a határátlépés, nemcsak területi viszonylatban, hanem az élet különböző területein megvalósuló kapcsolatrendszer tekintetében is. Úgy látom, az összefogás, az együttműködés szándéka szlovák és magyar oldalon is megvan, és vannak is sikeres kezdeményezések, ilyen például a múzeum irodalomtörténeti gyűjteményéhez és a Madách-kúriához kapcsolódó, a pozsonyi Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeumával közösen benyújtott pályázat; vagy a kerékpárutakat érintő turisztikai jellegű pályázatunk. Ugyanakkor rendkívül bürokratikus már a pályáztatás is, a lebonyolításról nem is beszélve. A napokban Besztercebányán voltam egy egyeztetésen, ahol többek között ezek a nehézségek is szóba kerültek: a legtöbb pályázat esetében az is rendkívül sok papírmunkát, előkészítést igényel, hogy a két fél együttműködése a papírforma szerint megfeleljen a kiíró szempontrendszerének.

A középiskolás oktatáshoz hasonló jelentőségűnek tartom a felsőfokú oktatást, amely a tudományos közeget biztosítja egy város számára. Nagyon nagy veszteségnek tartanám, ha Nógrádban megszűnne működni felsőoktatási intézmény. A salgótarjáni Pénzügyi és Számviteli Főiskola magas szintű képzést nyújt, kiváló szakembereket képeznek, és úgy gondolom, nagy szükség van erre az intézményre. A megyei önkormányzat jelentős mértékben támogatja a főiskola működését, és én nagyon bízom benne, hogy ez a támogatás nemcsak azt jelenti, hogy kitoljuk a működés felfüggesztésének időpontját, hanem egyfajta biztonság megteremtésének is az eszköze. Azonban, más tekintetben is van tennivaló: összehasonlítva néhány más olyan várossal, amely felsőfokú intézménnyel rendelkezik, talán nálunk kevésbé érzékelhető a főiskolás diákság részvétele a város életében, mint máshol. Bizonyára ez a létszámmal is összefügg, ám talán nem csak erről van szó, és ezen a ponton a kérdés kapcsolódik a kultúra „közéletiségéhez”.

- *Hogyan?*

- Úgy gondolom, a kultúra akkor tölti be funkcióját, ha nemcsak a szakma számára elérhető. Hanem „közérdekű” és ez maga a „közélet”.